

DOMSTOLENS DOM

den 1 juni 1999 *

I mål C-126/97,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG), från Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Eco Swiss China Time Ltd

och

Benetton International NV,

angående tolkningen av artikel 85 i EG-fördraget (nu artikel 81 EG),

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena P.J.G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch och P. Jann samt domarna G.F. Man-

* Rättegångsspråk: nederländska.

cini, J.C. Moitinho de Almeida (referent), C. Gulmann, J.L. Murray, D.A.O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón och M. Wathelet,

generaladvokat: A. Saggio,

justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- Eco Swiss China Time Ltd, genom advokaterna P.V.F. Bos och M. Slotboom, Rotterdam, och S.C. Conway, attorney-at-Law admitted to the District of Columbia and Illinois Bar,
- Benetton International NV, genom advokaterna I. van Bael och P. L'Ecluse, Bryssel, samt advokaten H.A. Groen, Haag,
- Nederländernas regering, genom biträdande juridiske rådgivaren M.A. Fierstra, utrikesministeriet, i egenskap av ombud,
- Frankrikes regering, genom K. Rispal-Bellanger, sous-directeur, internationella ekonomiska och gemenskapsrättsliga frågor vid utrikesministeriets rättsavdelning, och R. Loosli-Surrans, chargé de mission, samma avdelning, båda i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom professor Umberto Leanza, chef för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, i egenskap av ombud, biträdd av I.M. Braguglia, avvocato dello Stato,
- Förenade kungarikets regering, genom J.E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, i egenskap av ombud, biträdd av V.V. Veeder, QC,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom biträdande generaldirektören C.W.A. Timmermans, W. Wils och H. van Vliet, rättstjänsten, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 7 juli 1998 av: Eco Swiss China Time Ltd, företrätt av advokaterna P.V.F. Bos, L.W.H. van Dijk och M. van Empel, Bryssel, Benetton International NV, företrätt av advokaterna H.A. Groen och I. van Bael, Nederländernas regering, företrädd av M.A. Fierstra, Frankrikes regering, företrädd av R. Loosli-Surrans, Italiens regering, företrädd av I.M. Braguglia, Förenade kungarikets regering, företrädd av S. Boyd, QC, och P. Stanley, barrister, och kommissionen, företrädd av C.W.A. Timmermans, W. Wils och H. van Vliet,

och efter att den 25 februari 1999 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Hoge Raad der Nederlanden har genom beslut av den 21 mars 1997, vilket inkom till domstolen den 27 mars samma år, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) ställt fem frågor om tolkningen av artikel 85 i EG-fördraget (nu artikel 81 EG).

- 2 Frågorna har uppkommit i ett mål där Benetton International NV (nedan kallat Benetton) väckt talan om uppskov med verkställigheten av en skiljedom, i vilken bolaget ålagts att erlægga skadestånd till Eco Swiss China Time Ltd (nedan kallat Eco Swiss) för brott mot ett licensavtal som Benetton ingått med Eco Swiss. Som grund för sin talan anförde Benetton att skiljedomen stred mot grunderna för rättsordningen i den mening som avses i artikel 1065.1 e i Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (nedan kallad civilprocesslagen), eftersom licensavtalet var ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget.

Den nationella lagstiftningen

- 3 I artikel 1050.1 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”En skiljedom kan inte överklagas för skiljedom i andra instans annat än om parterna har avtalat om det.”

- 4 I artikel 1054.1 i sagda lag föreskrivs följande:

”Skiljedomstolar skall döma i enlighet med lagens regler.”

- 5 I artikel 1059 i samma lag föreskrivs följande:

”1. Endast en fullständig eller partiell slutlig skiljedom kan få laga kraft. Den får laga kraft efter att ha meddelats.

2. Om parterna emellertid har avtalat om att en fullständig eller partiell skiljedom kan överklagas för skiljedom i andra instans, får den laga kraft från och med den dag då fristen för överklagande löpte ut. Om det däremot är fråga om ett överklagande, får den laga kraft från och med den dag då överklagandet avgjordes, om och i den utsträckning som domen i första instans fastställs.”

6 Vad beträffar domstolsprövning av skiljedomar, preciseras i artikel 1064 i civilprocesslagen följande:

”1. Talan vid domstol mot en fullständig eller partiell slutlig skiljedom som inte kan överklagas för skiljedom i andra instans, eller mot en fullständig eller partiell slutlig skiljedom som har avgivits i skiljedomstol efter överklagande, kan endast föras genom talan om ogiltigförklaring eller resning i enlighet med bestämmelserna i denna avdelning.

2. Talan om ogiltigförklaring förs vid Rechtbank. Domen i original skall inges till Rechtbanks kansli i enlighet med artikel 1058.1.

3. En part kan väcka talan om ogiltigförklaring från det att domen har vunnit laga kraft. Rätten att föra talan upphör tre månader efter den dag då domen ingavs till Rechtbanks kansli. Om domen, försedd med beslut om verkställighet, delges motparten, kan denna emellertid väcka talan om ogiltigförklaring inom tre månader från delgivningen, även om den i föregående mening angivna fristen om tre månader har löpt ut.

4. Talan om ogiltigförklaring av en skiljedomstols mellandom kan endast väckas i samband med talan om ogiltigförklaring av den slutliga fullständiga eller partiella skiljedomen.

...”

7 I artikel 1065 i samma lag föreskrivs följande:

”1. Ogiltigförklaring kan endast ske på en eller flera av nedanstående grunder:

- a) Frånvaro av giltigt avtal om skiljedom.
- b) Skiljedomstolen har bildats i strid med tillämpliga regler.
- c) Skiljedomstolen har inte hållit sig till sin uppgift.
- d) Domen har inte undertecknats eller motiverats i enlighet med bestämmelserna i artikel 1057.
- e) Domen, eller det sätt på vilket den har meddelats, strider mot grunderna för rättsordningen eller god sed.

...

4. Den grund som avses i punkt 1 c ovan kan inte leda till ogiltigförklaring om den part som anför den deltog i förfarandet utan att åberopa den, trots att parten hade kännedom om att skiljedomstolen inte höll sig till sin uppgift.”

- 8 Slutligen preciseras i artikel 1066.1 och 1066.2 i civilprocesslagen att talan om ogiltigförklaring inte medför uppskov med verkställigheten av domen. Den domstol som skall avgöra en sådan tvist kan emellertid, om det är motiverat och på begäran av den part som har störst behov av skyndsamhet, förordna om uppskov med verkställigheten tills den slutligt avgjort talan om ogiltigförklaring. Yrkandet om uppskov skall grundas på att det går att förutse att skiljedomarna kommer att ogiltigförklaras.

Twisten i målet vid den nationella domstolen

- 9 Den 1 juli 1986 ingick Benetton, ett i Amsterdam etablerat bolag, ett licensavtal på åtta år med Eco Swiss, etablerat i Kowloon (Hong Kong), och Bulova Watch Company Inc. (nedan kallat Bulova), etablerat i Wood Side (New York). Benetton tillät genom detta avtal Eco Swiss att tillverka armbands- och väggur med texten ”Benetton by Bulova”, vilka sedan kunde säljas av Eco Swiss och Bulova.
- 10 I artikel 26.A i licensavtalet anges att varje tvist eller meningsskiljaktighet mellan parterna skall regleras genom skiljedom i enlighet med Nederländse Arbitrage Instituuts (nederländska skiljedomsinstitutets) regler och att de utsedda skiljemännen skall tillämpa nederländsk rätt.
- 11 I skrivelse av den 24 juni 1991 sade Benetton upp avtalet från och med den 24 september 1991, det vill säga tre år före den ursprungligen föreskrivna tidpunkten. Benetton, Eco Swiss och Bulova inledde ett skiljeförfarande avseende uppsägningen.

- 12 I sin dom av den 4 februari 1993, rubricerad "Partial Final Award" (nedan kallad PFA), vilken ingavs samma dag till Rechtbank te 's-Gravenhage, ålade skiljemännen Benetton bland annat att ersätta Eco Swiss och Bulova för den skada som dessa åsamkats till följd av att Benetton sagt upp licensavtalet.
- 13 Då parterna inte kunnat enas om det skadestånd som Benetton skulle erlägga till Eco Swiss och Bulova, beslutade skiljemännen i en dom av den 23 juni 1995, rubricerad "Final Arbitral Award" (nedan kallad FAA), vilken ingavs den 26 juni samma år till Rechtbanks kansli, att ålägga Benetton att utge 23 750 000 USD till Eco Swiss och 2 800 000 USD till Bulova, som ersättning för den skada som dessa hade åsamkats. Genom beslut av den 17 juli 1995 beviljade Rechtbanks ordförande verkställighet av FAA.
- 14 Den 14 juli 1995 yrkade Benetton att Rechtbank skulle ogiltigförklara PFA och FAA. Benetton åberopade bland annat att skiljedomarna stred mot grunderna för rättsordningen, eftersom licensavtalet var ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget, trots att varken parterna eller skiljemännen hade gjort gällande att licensavtalet stred mot den bestämmelsen inom ramen för skiljeförfarandet.
- 15 Rechtbank ogillade yrkandet genom beslut av den 2 oktober 1996. Benetton överklagade beslutet till Gerechthof te 's-Gravenhage, vid vilken domstol målet är vilandeförklarat.
- 16 Genom ansökan, som inkom till Rechtbanks kansli den 24 juli 1995, yrkade Benetton även, i första hand, att Rechtbank skulle uppskjuta verkställigheten av FAA och, i andra hand, att Eco Swiss skulle åläggas att ställa säkerhet.

- 17 Genom beslut av den 19 september 1995 biföll Rechtbank andrahandsyrkandet.
- 18 Benetton överklagade beslutet. Genom beslut av den 28 mars 1996 biföll Gerichtshof i allt väsentligt förstahandsyrkandet.
- 19 Gerichtshof ansåg nämligen att artikel 85 i fördraget är en sådan bestämmelse som ingår i grunderna för rättsordningen, i den mening som avses i artikel 1065.1 e i civilprocesslagen, vars åsidosättande kan leda till att en skiljedom ogiltigförklaras.
- 20 Gerichtshof ansåg emellertid att den, inom ramen för den begäran om uppskov med verkställigheten som den hade att avgöra, inte kunde pröva om en slutlig partiell dom som PFA var förenlig med artikel 1065.1 e, eftersom Benetton inte hade väckt talan om ogiltigförklaring inom tre månader från den dag då domen hade ingetts till Rechtbanks kansli, vilket krävs enligt artikel 1064.3 i civilprocesslagen.
- 21 Gerichtshof ansåg emellertid att den kunde pröva om FAA överensstämde med artikel 1065.1 e, särskilt i fråga om betydelsen av artikel 85.1 och 85.2 i fördraget för bedömningen av skadan. Att bevilja skadestånd som ersättning för den skada som åsamkats till följd av den felaktiga uppsägningen av avtalet skulle nämligen, ansåg Gerichtshof, innebära att avtalet förklarades gälla, trots att det åtminstone till en del var ogiltigt med hänsyn till artikel 85.1 och 85.2 i fördraget. Avtalet skulle nämligen ha gjort det möjligt för parterna att fördela marknaden mellan sig, eftersom Eco Swiss inte längre kunde sälja artiklar avseende ur och delar till ur i Italien och Bulova inte kunde sälja sådana varor i de övriga stater som då var medlemmar i gemenskapen. Benetton och Eco Swiss har medgivit att kommissionen inte hade underrättats om licensavtalet och att detta inte omfattades av ett gruppundantag.

- 22 Gerechtshof, som ansåg att FAA inom ramen för talan om ogiltigförklaring skulle kunna anses strida mot grunderna för rättsordningen, beslutade att bifalla yrkandet om uppskov med verkställigheten i den mån detta avsåg FAA.
- 23 Eco Swiss överklagade Gerechtshofs beslut till Hoge Raad och Benetton inkom med anslutningsvad.
- 24 Hoge Raad har understrukit att en skiljedom endast strider mot grunderna för rättsordningen, i den mening som avses i artikel 1065.1 e i civilprocesslagen, om dess innehåll och verkställande strider mot en tvingande regel som är så grundläggande att ingen restriktion av processuell natur kan få utgöra hinder för att den iakttas. Endast omständigheten att innehållet eller verkställandet av en skiljedom medför att ett konkurrensrättsligt förbud inte tillämpas, anses enligt nederländsk rätt i allmänhet inte strida mot grunderna för rättsordningen, hävdar Hoge Raad.
- 25 Med hänvisning till dom av den 14 december 1995 i de förenade målen C-430/93 och C-431/93, Van Schijndel och Van Veen (REG 1995, s. I-4705), undrar Hoge Raad emellertid om detta även gäller då det, som i förevarande mål, rör sig om en gemenskapsrättslig bestämmelse. Hoge Raad drar av sagda dom slutsatsen att artikel 85 i fördraget inte skall anses vara en tvingande regel som är så grundläggande att ingen restriktion av processuell natur kan få utgöra hinder för att den iakttas.
- 26 I den mån som det under skiljeförfarandet inte har anförts någon invändning av innebörden att licensavtalet skulle kunna vara ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget, anser Hoge Raad dessutom att skiljemännen skulle ha överskridit gränserna för tvisten om de hade prövat och avgjort denna fråga. I sistnämnda fall hade skiljedomen kunnat ogiltigförklaras i enlighet med artikel 1065.1 c i civilprocesslagen, eftersom skiljemännen inte skulle ha hållit sig till sin uppgift.

Enligt Hoge Raad kan parterna i tvisten inte heller göra gällande att licensavtalet eventuellt är ogiltigt först inom ramen för talan om ogiltigförklaring.

- 27 Den hänskjutande domstolen har uppgivit att dessa processuella bestämmelser motiveras av det allmänna intresset av att skiljeförfarandet skall fungera effektivt och att de inte tillämpas på ett mindre gynnsamt sätt på gemenskapsrättsliga regler än på regler i nationell rätt.
- 28 Hoge Raad undrar emellertid om de principer som domstolen lade fast i domen i det ovannämnda målet Van Schijndel och Van Veen även gäller skiljemän, i synnerhet med hänsyn till att det i dom av den 23 mars 1982 i mål 102/81, Nordsee (REG 1982, s. 1095; svensk specialutgåva, volym 6, s. 345) slås fast att en skiljedomstol som upprättats enligt ett civilrättsligt avtal, utan myndigheternas ingripande, inte kan anses vara en nationell domstol i den mening som avses i artikel 177 i fördraget och att den således inte kan ställa tolkningsfrågor med tillämpning av sagda artikel.
- 29 Hoge Raad har även påpekat att när skiljemän har avslutat en del av en tvist genom en mellandom som är av samma art som en slutlig dom, får domen enligt nederländsk processrätt laga kraft. Om domen inte har begärts ogiltigförklarad inom den föreskrivna fristen, begränsar rättskraften möjligheten att begära ogiltigförklaring av en senare skiljedom i anslutning till mellandomen. Hoge Raad undrar emellertid om gemenskapsrätten förbjuder Gerechtshof att tillämpa en sådan processuell regel när den senare skiljedomen, som i förevarande fall faktiskt har begärts ogiltigförklarad inom den föreskrivna fristen, meddelas i anslutning till en tidigare skiljedom.

30 Under dessa omständigheter beslutade Hoge Raad der Nederlanden att vilande-
förklara målet och att ställa domstolen följande tolkningsfrågor.

- ”1) I vilken mån äger de principer som Europeiska gemenskapernas domstol gav i domen av den 14 december 1995 i de förenade målen C-430/93 och C-431/93, Van Schijndel och Van Veen (REG 1995, s. I-4705) motsvarande tillämplighet om parterna i en tvist, som rör ett privaträttsligt avtal som inte skall avgöras av en nationell domstol utan genom skiljemän, inte åberopar artikel 85 i EG-fördraget och då skiljemännen enligt de nationella processrättsliga bestämmelser som denna skall tillämpa inte har befogenhet att tillämpa bestämmelserna i denna artikel på eget initiativ?

- 2) Skall den nederländska domstolen i strid med de bestämmelser i nederländsk processrätt som avses i punkt 4.2 och 4.4 ovan [enligt vilka en part inte kan begära ogiltigförklaring av en skiljedom annat än i ett begränsat antal fall, däribland det fall då domen strider mot grunderna för rättsordningen, vilket i allmänhet inte omfattar omständigheten att innehållet i eller verkställigheten av skiljedomen innebär att ett konkurrensrättsligt förbud inte skall tillämpas] bifalla en talan — som i övrigt uppfyller de i lag stadgade kraven — om ogiltigförklaring av en skiljedom, på grund av att den är oförenlig med artikel 85 i EG-fördraget, om domstolen bedömer att den påstådda oförenligheten faktiskt föreligger?

- 3) Skall domstolen — i strid med de bestämmelser i nederländsk processrätt som avses i punkt 4.5 ovan [enligt vilka skiljemännen är skyldiga att inte överskrida gränserna för tvisten och att hålla sig till sin uppgift] — även göra detta om frågan huruvida artikel 85 i EG-fördraget är tillämplig inte var föremål för tvisten i skiljeförfarandet och då skiljemännen följaktligen inte har beslutat i frågan?

- 4) Skall den i punkt 5.3 angivna bestämmelsen i nederländsk processrätt [enligt vilken en mellandom som är av samma art som en slutlig dom får laga kraft

och i princip endast kan vara föremål för en talan om ogiltigförklaring inom tre månader från den tidpunkt då domen ingavs till Rechtbanks kansli] inte tillämpas enligt gemenskapsrätten om detta är nödvändigt för att, under förfarandet avseende ogiltigförklaring av skiljedomen, kunna pröva om ett avtal, vilket i skiljemännens lagakraftvunna mellandom har fastställts vara giltigt, möjligen ändå är ogiltigt, eftersom det strider mot artikel 85 i EG-fördraget?

- 5) Förhåller det sig tvärtom så, att det i det fall som beskrivs i föregående fråga inte är tillåtet att tillämpa den bestämmelse som innebär att yrkande om ogiltigförklaring av skiljemännens lagakraftvunna mellandom inte får framställas samtidigt med ett yrkande om ogiltigförklaring av skiljedomen?"

Den andra frågan

- 31 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra fråga, vilken bör prövas först, för att få klarhet i om en nationell domstol, som har att avgöra ett yrkande om ogiltigförklaring av en skiljedom, måste bifalla yrkandet då den anser att domen i fråga faktiskt strider mot artikel 85 i fördraget, trots att den enligt interna processuella bestämmelser endast kan bifalla ett sådant yrkande på grundval av ett begränsat antal skäl, däribland att domen strider mot grunderna för rättsordningen, vilket i allmänhet enligt tillämplig nationell rätt inte omfattar omständigheten att innehållet i eller verkställandet av skiljedomen innebär att ett nationellt konkurrensrättsligt förbud inte skall tillämpas.
- 32 Inledningsvis skall påpekas att om det under ett skiljeförfarande, som kommit till stånd på grund av avtal, uppkommer frågor om gemenskapsrätten, kan det ankomma på de ordinarie domstolarna att pröva dessa frågor, bland annat inom ramen för en mer eller mindre omfattande överprövning av skiljedomen till följd av överklagande, återvinning, ansökan om verkställighetsbeslut eller annat

rättsligt förfarande som står till buds i den nationella lagstiftningen (se domen i det ovannämnda målet Nordsee, punkt 14).

- 33 Domstolen anförde dessutom i punkt 15 i domen i nyssnämnda mål Nordsee, att det ankommer på dessa nationella domstolar att bedöma om begäran enligt artikel 177 i fördraget skall ske till EG-domstolen för erhållande av besked om tolkningen av eller bedömningen av giltigheten av de gemenskapsrättsliga bestämmelser som de nationella domstolarna kan vara skyldiga att tillämpa då en skiljedom underkastas domstolsprövning.
- 34 Domstolen ansåg i det avseendet i punkterna 10—12 i samma dom att en genom avtal upprättad skiljedomstol inte utgör en "domstol i en medlemsstat" i den mening som avses i artikel 177 i fördraget, eftersom det varken rättsligt eller faktiskt föreligger någon skyldighet för avtalsparterna att hänskjuta sina tvister till skiljeförfarande och myndigheterna i den berörda medlemsstaten inte medverkar vid beslutet att välja skiljeförfarande och inte heller på eget initiativ kan ingripa i förfarandet inför skiljemannen.
- 35 De krav som hänför sig till skiljeförfarandets effektivitet motiverar att prövningen av skiljedomar är av begränsad karaktär och att ogiltigförklaring av en dom inte kan erhållas, eller godkännande förvägras, annat än i undantagsfall.
- 36 Artikel 85 i fördraget utgör emellertid, i enlighet med artikel 3 g i EG-fördraget (nu artikel 3.1 g EG i ändrad lydelse), en grundläggande bestämmelse som är oundgänglig för att de uppgifter som gemenskapen har anförtrots skall kunna utföras och, i synnerhet, för att den inre marknaden skall kunna fungera. Bestämmelsens betydelse har föranlett fördragets upphovsmän att i artikel 85 i fördraget uttryckligen föreskriva att avtal eller beslut som är förbjudna enligt denna artikel är ogiltiga.

- 37 Därav följer att i den mån en nationell domstol enligt interna processuella regler skall bifalla ett yrkande om ogiltigförklaring av en skiljedom på grund av nationella regler som hänför sig till grunderna för rättsordningen, skall den även bifalla ett sådant yrkande som grundas på att förbudet i artikel 85.1 i fördraget har åsidosatts.
- 38 Denna slutsats rubbas inte av att det i New York-konventionen av den 10 juni 1958 om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar, vilken samtliga medlemsstater har ratificerat, föreskrivs att endast vissa fel kan motivera att erkännande och verkställighet av skiljedom vägras, närmare bestämt att skiljedomen strider mot eller går utöver vad som föreskrivs i skiljeavtalet, att skiljedomen inte är tvingande för parterna eller att erkännande eller verkställighet av skiljedomen skulle vara oförenligt med grunderna för rättsordningen i det land där erkännandet eller verkställigheten krävs (artikel 5.1 c och e samt 5.2 b i New York-konventionen).
- 39 Av de skäl som angivits i punkt 36 i denna dom kan artikel 85 i fördraget anses vara en bestämmelse som hänför sig till grunderna för rättsordningen i den mening som avses i konventionen.
- 40 Såsom har påpekats i punkt 34 i denna dom kan skiljemännen, till skillnad från nationella domstolar, inte begära att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i frågor som avser tolkningen av gemenskapsrätten. Det föreligger ett bestämt intresse för gemenskapens rättsordning av att alla gemenskapsrättsliga bestämmelser blir tolkade på ett enhetligt sätt, oberoende av under vilka omständigheter de skall tillämpas, för att i framtiden undvika att det förekommer tolkningar som skiljer sig åt (dom av den 25 juni 1992 i mål C-88/91, Federconsorzi, REG 1992, s. I-4035, punkt 7). Därav följer att gemenskapsrätten i den situation som är föremål för förevarande mål, till skillnad från vad som var fallet i domen i det ovannämnda målet Van Schijndel och Van Veen, kräver att frågor som avser tolkningen av det förbud som stadgas i artikel 85.1 i fördraget kan prövas av nationell domstol som skall uttala sig om skiljedoms giltighet och att de i förekommande fall kan bli föremål för begäran om förhandsavgörande.

- 41 Svaret på den andra frågan blir därför följande. En nationell domstol som har att avgöra ett yrkande om ogiltigförklaring av en skiljedom måste bifalla yrkandet då den anser att domen i fråga faktiskt strider mot artikel 85 i fördraget, om den enligt interna processuella bestämmelser måste bifalla ett yrkande om ogiltigförklaring som hänför sig till att grunderna för den nationella rättsordningen har åsidosatts.

Den första och den tredje frågan

- 42 Med hänsyn till det svar som givits på den andra frågan saknas skäl att besvara den första och den tredje frågan.

Den fjärde och den femte frågan

- 43 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde och den femte frågan, vilka bör prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida gemenskapsrätten ålägger de nationella domstolarna att underlåta att tillämpa interna processuella bestämmelser, enligt vilka en skiljedomstols mellandom, som är av samma art som en slutlig dom som inte har varit föremål för talan om ogiltigförklaring inom den föreskrivna fristen, får laga kraft och inte kan ifrågasättas genom en senare skiljedom, ens om det skulle vara nödvändigt för att, inom ramen för talan om ogiltigförklaring av en senare skiljedom, pröva om ett avtal som i skiljedomstolens mellandom förklarats vara giltigt icke desto mindre är giltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget.
- 44 Domstolen erinrar om att enligt de nationella processuella bestämmelser som är aktuella i målet vid den hänskjutande domstolen kan ogiltigförklaring av en skiljedomstols mellandom, som är av samma art som en slutlig dom, yrkas inom en frist om tre månader från den dag då sagda dom ingavs till den behöriga domstolens kansli.

- 45 En sådan frist, som inte förefaller vara alltför kort med hänsyn till de frister som fastställs i övriga medlemsstaters rättsordningar, gör det inte orimligt svårt eller i praktiken omöjligt att utöva de rättigheter som tillerkänns genom gemenskapens rättsordning.
- 46 Nationella processuella bestämmelser som, efter det att fristen har löpt ut, begränsar möjligheten att yrka ogiltigförklaring av en senare skiljedom, som meddelas i anslutning till en skiljedomstols mellandom som är av samma art som en slutlig dom, på grund av den rättskraft som den sistnämnda har, motiveras dessutom av principer som ligger till grund för det nationella rättsväsendet, exempelvis rättssäkerhetsprincipen och principen om iakttagande av laga kraft, vilken utgör ett uttryck för förstnämnda princip.
- 47 Under dessa omständigheter ålägger gemensapsrätten inte en nationell domstol att underlåta att tillämpa sådana regler ens om det skulle vara nödvändigt för att, inom ramen för talan om ogiltigförklaring av en senare skiljedom, pröva om ett avtal som i skiljedomstolens mellandom förklarats vara giltigt icke desto mindre är ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget.
- 48 Svaret på den fjärde och den femte frågan blir således följande. Gemensapsrätten ålägger inte en nationell domstol att underlåta att tillämpa interna processuella bestämmelser, enligt vilka en skiljedomstols mellandom som är av samma art som en slutlig dom som inte har varit föremål för talan om ogiltigförklaring inom den föreskrivna fristen får laga kraft och inte kan ifrågasättas genom en senare skiljedom, ens om det skulle vara nödvändigt för att, inom ramen för talan om ogiltigförklaring av en senare skiljedom, pröva om ett avtal som i skiljedomstolens mellandom förklarats vara giltigt icke desto mindre är ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget.

Rättegångskostnader

- 49 De kostnader som har förorsakats av den nederländska, den franska, den italienska, respektive den brittiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 21 mars 1997 har ställts av Hoge Raad der Nederlanden — följande dom:

- 1) En nationell domstol som har att avgöra ett yrkande om ogiltigförklaring av en skiljedom måste bifalla yrkandet då den anser att domen i fråga faktiskt strider mot artikel 85 i EG-fördraget (nu artikel 81 EG), om den enligt interna processuella bestämmelser måste bifalla ett yrkande om ogiltigförklaring som hänför sig till att grunderna för den nationella rättsordningen har åsidosatts.
- 2) Gemenskapsrätten ålägger inte en nationell domstol att underlåta att tillämpa interna processuella bestämmelser, enligt vilka en skiljedomstols mellandom som är av samma art som en slutlig dom som inte har varit

föremål för talan om ogiltigförklaring inom den föreskrivna fristen får laga kraft och inte kan ifrågasättas genom en senare skiljedom, ens om det skulle vara nödvändigt för att, inom ramen för talan om ogiltigförklaring av en senare skiljedom, pröva om ett avtal som i skiljedomstolens mellandom förklarats vara giltigt icke desto mindre är ogiltigt med hänsyn till artikel 85 i fördraget.

Rodríguez Iglesias	Kapteyn	Puissochet
Hirsch		Jann
Mancini	Moitinho de Almeida	Gulmann
Murray		Edward
Ragnemalm	Sevón	Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 1 juni 1999.

R. Grass

Justitiesekreterare

G.C. Rodríguez Iglesias

Ordförande